

Laura ja Paul Lafargue

Karl Kautsky

Vielä muutama viikko sitten, marraskuun 1 p:nä, ranskalaisten toveriemme järjestösääntöjensä muuttamista varten pitämässä puoluekokouksessa, otti Paul Lafargue tarmokkaasti ja merkitsevällä tavalla osaa keskusteluihin. Ja nyt, tuskin kuukausi sen jälkeen, tuo sähkölennätin surusanomana: hän on elämäntoverittarensa kanssa vapaaehtoisesti eronnut elämästä ruumiillista ja henkistä riutumista välttääkseen! Yllättävä ja järkyttävä, mutta ei suinkaan masentava sanoma! Urhoollisen parin kuolema muistuttaa muinaisgermanilaisia sankareita, jotka antoivat ystävän käden lävistää itsensä samalla keihällä heti kun he tunsivat, että vanhuuden heikkous lähenee, koska he eivät pelänneet mitään niin paljo kuin "olkikuolemaa", hidasta riutumista tautivuoteella.

Ja noita vanhoja sankareita kohtaan tunsi Lafargue aina vahvaa myötätuntoa. Mennyt aika oli hänen tutkimustensa rakkain kohde. Hänen polveutumisellaan lienee osansa tässä myötätunnossa. Hän syntyi tammik. 15 p:nä 1842 ranskalaisista vanhemmista Santiagossa Kuban saarella. Hänen isoäitinsä oli mulatti San Domingosta, hänen äitinsä isä oli juutalainen, Abraham Armagnac ja lopuksi oli hänen äitinsä äiti indianitar! Niin ainakin kertoo Ch. Verecque äsken ilmestyneessä Dictionaire du Socialisme-teoksessaan. Minä en ole koskaan kuullut kerrottavan hänen äitinsä suvusta, mutta itse hän

mielellään viittasi siihen, että hänellä on neekeriverta suonissaan.

Oli hänen polveutumisensa laita miten tahansa, joka tapauksessa oli rotujen sekotuksesta tulos erinomainen: neekerin ilomielisyys ja optimismi yhtyneinä ranskalaisen henkevyyyteen ja mielikuvitukseen, tekivät Lafarguen rakastettavimmaksi ja innostuttavimmaksi ihmiseksi, mitä minä tunnen. Mutta tämä rakastettavuus ei estänyt häntä olemasta yhtä voimakas kuin sitkeä ja hellittämätön suuren asian taistelija. Ja hänen suureksi asiakseen muodostui jo hänen nuoruusvuosinaan sosialismi.

Yhdeksänvuotiaana tuli Lafargue Ranskaan, kävi koulua Bordeauxissa ja Touloussessa ja opiskeli lopuksi lääketiedettä Parisissa. Jo siellä liittyi hän tasavaltalais-socialistiseen keisarikuntaa vastustavaan ryhmään ja oli hän yksi Liègen ylioppilaskokouksen järjestäjiä v. 1866. Tässä oli kyllin syytä siihen, että hänet sulettiin kaikista Ranskan yliopistoista, joka seikka ajoi hänet Englantiin, jossa hän suoritti lääketieteelliset tutkimonsa. Luonnollisesti jäi hän uskolliseksi poliittiselle toiminnalleen. Hänestä tuli Internationalen jäsen ja espanjankielen taitonsa takia sen Espanjan sihteeri.

Marxin kanssa joutui hän pian seurusteluun, hänestä tuli tämän oppilas ja ystävä ja lopuksi myös hänen vävynsä, hänen toisen tytärtärensä Lauran puoliso.

Avioliitto oli hyvin onnellistuttava ja sopusointuinen — sopusointuinen kuolemassakin. Ainoastaan yhdessä kohdassa kohtasivat nuorta paria kipeät kokemukset. Heidän molemmat lapsensa kuolivat aivan nuorena. Tämä järkytti niin Lafargueen, että hän alkoi epäillä lääketiedettä ja luopui läkärin toimesta.

Tämä kaikki tapahtui kuitenkin vasta muutamia vuosia 1871 jälkeen. Tällöin oli Lafargue Etelä-Ranskassa, Bordeaux'issa, jossa hänen vanhempansa asuivat. Innostuneena tervehti hän Parisin Kommunia, joka antoi hänen tehtäväkseen vaikuttaa Kommunille ystävällisen liikkeen hyväksi. Mutta tämä ei ottanut menestyäkseen ja Lafargue sai lopuksi olla iloinen onnistuessaan ehein nahoin pääsemään pakoon Espanjaan. Hän asettui sinne ja työskenteli Internationalen hyväksi yhdessä Pablo Iglesias'in kanssa, joka vielä nykyäänkin toimii väsymättömänä taistelijana Espanjassa. Yhdessä koettivat he vastustaa bakunismia (anarkismia), joka silloin kaivoi pommejaan Internationalen alle ja saavutti Espanjassa harrasta vastakaikua. Mutta tässäkin ei Lafargue menestynyt. Mitä sitkeimmästä ja uhrautuvimmasta toiminnasta huolimatta ei heidän onnistunut lannistaa bakunismia, jonka yhdeksi pesäpaikaksi Espanja tuli.

Lopuksi jätti Lafargue Espanjan ja palasi Englantiin, jossa hänen oli rouvineen koettava uudelleen samaa pakolaiskurjuutta, jota Laura vanhempineen kaksi vuosikymmentä aikaisemmin oli niin suuressa määrin saanut ko-

kea. Mutta mitä emät edellä, sitä poikaset perässä. Eivät mitkään pettymykset, eivätkä mitkään vastoinkäymiset kyenneet lannistamaan heidän voitonvarmuuttaan.

Ja vihdoin koettivat myöskin paremmat päivät. Ranskan työväenliike alkoi seitsenkymmenen luvun lopulla tointua siitä iskusta, minkä Kommunin kukistuminen oli sille antanut. Ja kohta oli Lafargue opettamassa ranskalaisille työmiehille marxilaisuutta, jota hän itse oli mitä perinpohjaisimmin tutkinut. Tässä työssä sai hän toimikykyisen toverin Jules Guesdesta, joka toimi vuodesta 1876 alkaen Parisissa. V. 1880 tuli Guesde Lontooseen ja kävi Lafarguen kanssa Marxin luona, jossa marxilaisen puolueen, parti ouvrier francais, ohjelma muovailtiin.

Kommuninmiesten armahduksen jälkeen v. 1882 palasi Lafargue Pariisiin, jossa hän jo 1883 sai oppia tuntemaan tasavallan vapautta kuuden kuukauden vankeuden muodossa erään puheen johdosta.

Hän ryhtyi nyt täydellisesti jokapäiväiseen taisteluun sanomalehdistössä ja puheissa ja sai niskaansa uusia kanteita ja v. 1891 tuomion vuodeksi vankeuteen. Vastalauseeksi tätä halpamaisuutta vastaan valitsivat Lilien toverit hänet parlamenttiin, jossa hän taidolla ja tarmolla taisteli asiamme puolesta, ei tosin kauvan, sillä hallitus, jolle hän oli hyvin epämurkava edustaja, muutti hänen vaalipiirinsä rajat sillä tavalla, ettei Lafargue enää v. 1893 vaaleissa tullut valituksi. Eikä hän sen jälkeen

enää istunut parlamentissa, kun hän ei tavotellut edustajatoimintaa. Hän tunsi, että hänen ominaisuutensa ja luonnon lahjansa sopivat paremmin parlamentin ulkopuolelle.

Sen jälkeen hän on etupäässä toiminut kirjailijana, erittäinkin puolueen teoreetikkona. Materialistiseen historiankäsitykseen suuntasi hän päähuomiionsa; sen käytännöllisen sovittamisen sekä päivän pikkutyöhön että historiallisen tutkimuksen katsoi hän päätehtäväkseen. Hänen esihistorian tutkimuksiinsa on jo viitattu tämän kirjoituksen alussa. Mutta hän ei pysähtynyt siihen. Myöskin Ranskan vallankumouksen historiasta on hän julkaissut arvokkaita tutkimuksia ja hänen kirjallisuusarvostelunsa, Victor Hugosta, Zolasta, Dantesta ym. olivat myöskin merkitseviä.

Mutta hänestä ei tullut koskaan kuivaa oppinutta. Aina leikkilinen, aina henkevä ja terävälyinen Lafargue oli poliittisen satirin mestari, ja hänen pikkukirjasensa "Laiskuuden oikeus" (suomeksi nimellä "Laiskuuden evankeliumi") on tehnyt hänet ehkä tunnetuimmaksi ja enemmän kansan suosimaksi kuin kaikki hänen tieteelliset työnsä.

Näissä surusanoman ensi vaikutuksen alaisina syntyneissä pikariveissä on minun mahdollon sanoa niistä enempää. Riittääköön kun sanon, että hän oli opettaja paitsi Ranskan sosialismille, myöskin yksi kansainvälisen sosialismin mestareita. Marxin ja Engelsin jälkeen oli hän myöskin minun opettajani ja saanen tässä tilaisuudessa lausua persoonallisen kiitollisuuden velkani

hänelle niistä tiedon ja kokemuksen aarteista, joita olen häneltä saanut.

*

Vähemmän kuin Paulista on sanottavaa Laura Lafarguesta, Karl Marxin v. 1845 syntyneestä toisesta tyttärestä. Hän ei suinkaan ollut luonnostaan vähemmän rikas kuin hänen puolisonsa, ei vähemmän lujaluonteinen, ei vähemmän asiaamme innostunut, ei vähemmän politiikkaan innostunut tai vähemmän sitä ymmärtävä. Saksan sosialismin tunsi hän esim. paremmin kuin hänen puolisonsa. Mutta hän kammosi ju'kista esiintymistä, toimi asiamme hyväksi vain hiljaa, näkymättömästi.

Hän oli kielinero. Hän käytti yhtä sujuvan mestarillisesti mitä erilaisimpia kielitä ja kääntäminen oli hänen mieluisinta työtään. Erittäinkin saksalaisten runojen, esim. Heinrich Heinen runojen englanniksi kääntäjänä oli erittäin onnistunut. Vielä kaksi vuotta sitte julkaisi hän muodoltaan mallikelpoisen ranskalaisen käännöksen Marxin kirjasta "Kritik der politischen Oekonomie" (Kansantaloustieteen arvostelua), työ, joka kaikissa suhteissa on mitä vaikeimpia suoritettavia, ja josta ei olisi voinut aavistaa, että se, joka sen oli suorittanut, niin pian vapaaehtoisesti tulisi luopumaan kaikesta toiminnasta meidän joukossamme vanhuuden riutumista välttääkseen.

Laura Lafargue on ilmeisesti eronnut meistä täysissä voimissaan, sen takia, että hänestä elämä ilman elämäntoveria, jon-

ka kanssa oli mitä sydämellisimmässä yhteistyössä taistellut yli neljävuosikymmentä, näytti sietämättömältä.

Kipeästi koskee meihin heidän kummankin menettäminen, ystäväin, toverien, opettajain menettäminen. Ja kuitenkin, niin ankara kuin tuo isku onkin, on jotakin sovittavaa ja kohottavaa siinä ylpeässä tavassa, jolla he osottavat kuolemaa ja elämää kohtaan samalla tavalla halveksimista. Eivät mitkään tuskalliset muistot sairaudesta rappeutumisesta, vanhuuden kyvyttömyydestä sumenna heidän muistonsa. Iloisin, kohottavin vaikutelmin heitä muistellemme. He ovat todella kuolleet kauneudessa, sitä kauniimmin, koska se tapahtui ilman pöyhkeyttä, yhtä yksinkertaisesti ja koruttomasti, yhtä suuresti ja todellisesti kuin he olivat eläneetkin.

*

TARUA — TOTTA

Taru kertoo: syntyi kerran
vapahtaja maailmaan;
kuinka silloin "armo herran"
maahan nähtiin laskevan.

Tosi kertoo: kahleissa
kulkee kansa kaiken maan.
Epätoivon aatoksissa
vaeltaa se ratoaan.

Mutta apu kahlittujen
itsessään on heissä.
Ja vapahtaja maailman
se piilee kärsineissä.

Jussi Raitio.

Lafarguen kirje,

jolla hän sanoi hyvästinsä työ- ja aatetovereilleen, kuuluu:

"Ruumiiltani ja sielultani terveenä antaudun kuolemaan, ennenkuin hellittämätön vanhuudenikä ottaa minulta osan elämissen tyydytystä ja iloa ja riistää minulta ruumiilliset ja henkiset voimani, lamauttaa tarmoni, murtaa mieleni ja tekee minut raskukseksi itselleni ja muille. Jo vuosia olen luvannut itselleni, etten elä 70 ikävuotta vanhemmaksi. Olen jo aikoja sitte määrännyt elämästä eroamiseni vuoden ajan ja valmistanut päätökseni toimeenpanoa, syanikaliumiruiskutusta. Minä kuolen mitä suurimmalla ilolla, jota minulle tuottaa varma vakaumukseni, että asia, jolle olen omistanut 45 elämäni vuotta, tulee ehkä jo läheisessä tulevaisuudessa pääsemään voittoonsa. Eläköön kommunismi, *eläköön kansainvälinen sosialismi!*"